

Veertiende Groot Deventer Dictee   Auteur: Joost Verheyen

Deventer Dictee 2014

Toen ik vorig jaar ten derden male het annale bezit verkreeg van de begeerde wisseltrofee, dat eblouissante kabinetstuk uit dragoniet op een pedestaal van nero antico, was al meteen zonneklaar dat à bis ou à blanc het stereotiepe verzoek zou weerklinken om de redactie van de eerstvolgende editie van het Groot Deventer Dictee op mij te nemen.

Omdat ik in illo tempore niet direct warmliep voor dit archidifficile reuzenkarwei en opzag tegen het kunst- en vliegwerk en de sisyfusarbeid die er sowieso bij horen, zei ik badinerend dat ze mijn portie voor 2014 aan Fikkie mochten geven. Ik acht mezelf veeleer coulissefiguur dan showlijder en voelde me toe aan een sabbatical year. Een dictee redigeren is dan ook geen appelepap.

Het kan fout lopen, en zelfs uitdraaien op een navrant debacle. De participanten verwachten immers een jeuïge tekst, gelardeerd met mildironische witzes, te allen tijde begrijpelijk (als het even kan zelfs voor een a-b-kind), die desalniettemin bol staat van spellingvalkuilen. En liefst een ietsepietsie origineel ook nog, dus geen crambe bis cocta.

Dat dit hoegenaamd geen sinecure is mocht de hooggewaardeerde opsteller van het laatste Groot Dictee der Nederlandse Taal te 's-Gravenhage aan den lijve ondervinden. Hoewel hij het copyright van het onderstreep-de-foutdictee kan claimen, was na afloop, eufemistisch gezegd, niet iedereen verrukt.

Om eerlijk te zijn, ik was er ook niet epris van. Sinds anno dazumal (of toch sinds 1998) luidde altoos de tussen sinterklaas en kerst door Jaan, Peer en Pauw vaakst aan mij gestelde vraag, als betrof het een question brûlante, in authentiek Verkavelingsvlaams: 'Wat vindt ge van het dictee?' Jan Publiek peilde dus kwansuis en langs de neus weg hoe het me was afgegaan.

De kwestieuze vraag bleek dit jaar evenwel retorisch te zijn, want werd veelszins in één adem gevolgd door een rücksichtslose scheldkanonnade die erop neerkwam dat het dictee een agacerend nonsensicaal ratjetoe sans pareil was geweest, waarvan men geen tittel of jota begrepen had. De coïonaden werden hardvochtig gespuid en het deed hartenpijn te horen hoezeer een coryfee als Kees van Kooten werd hardgevalen.

Het ergste was nog wel dat ik de criticasters enigszins moest bijvallen, weze het om grotendeels andere motieven. Ik had immers wel begrepen waar het dictee over ging, maar kon er me bezwaarlijk overheen zetten dat de schrijver al bij het tweede woord orthografisch de mist inging (wat niet alleen dilettanten en dicteenono's maar blijkbaar ook de jury was ontgaan).

Meer wezenlijk stel ik me evenwel vragen bij de gepraktiseerde intussusceptie van een dictee en een taaltest. Ik ben (gesterkt door Van Dales definitie) tot nog toe steeds in de overtuiging geweest dat een dictee een oefening is in het correct spellen, verbuigen en vervoegen. Als bijvoorbeeld niet-bestaande woorden moeten worden geschreven 'zoals ze worden gelezen', stelt dit huizenhoge problemen. Zelfbedachte contaminaties en 'verhaspelingen', hoe lumineus gevonden ook, staan immers niet geboekstaafd. Het wordt dan een hele klus om de tussen-n- en -s-regels, of de richtlijnen inzake aaneenschrijven, adequaat te toetsen. Vergelijk het met een collatie op Vette Donderdag. Er is hoe dan ook een zweem van incompatibiliteit.

Daarenboven wordt een tekst in tantebetjestijl, volgepropt met taalfeilen, vanzelf onbegrijpelijk. Je moest de fouten daarna wel onderstrepen, maar dat werkte, wat mij betreft althans, nauwelijks cathartisch. Het ad amussim slaafs opschrijven van kromtaal stuitte me integendeel tegen de borst, waardoor de clou van het verhaal teleooring en de hele santenkraam me al gauw siberisch liet. Je moest al een kerel als Kas zijn om er niet gedesillusioneerd de brui aan te geven.

Ik pleit ervoor niet van de hei in de fij te gaan. Laten we geen beeldenstorm ontketenen tegen een correcte spelling als uitgangspunt voor een dictee, om het belang van een correct taalgebruik te accentueren. Mijns inziens zijn taal en spelling immers twee kanten van dezelfde medaille. Grammaticale, stijl- én spellingregels faciliteren het gebruik van het Standaardnederlands in gesproken en/of geschreven vorm. Een dictee toetst de kennis van al deze normen en regels en is dus meer dan alleen moeilijke woordenschrijverij. Het is om u aller aandacht hierop te vestigen dat ik dit jaar toch nog maar eens de brijberg ben opgegaan en de pen ter hand heb genomen.

Eén lettertje te veel of te weinig schrijven kan in een tekst al tot hilarische malentendu's leiden. Je zou als couturier bij de voorbereiding van de hymeneeën van een kallipygische ex-Miss Nederland (dus een met jenniferlopezachtige derrière) een rotfiguur slaan als je in een onbewaakt ogenblik via e-mail zou polsen of de bruid in spe een 'bruidsluier' wenst.

Poe-ee! Epke Zonderland, u weet wel, die arts-assistent in het UMC Groningen maar tevens beregoede gymnast, heeft zijn WK-goud behaald door aan de barre te hangen (en niet door thé dansants af te dweilen, wat een bijna-homoniem zou impliceren). Laat-ie-fijn-zijn!

Hoofd- of kleine letters schrijven? Het is niet om het even. Alle volbloed Nederlanders weten natuurlijk dat als omstreeks de maria- of rozenkransmaand, even voor Allerheiligen, de Friese noren stilletjesaan weer tevoorschijn gehaald worden, en de glijjzers gewet, dit de typische pathognostische symptomen zijn van oer-Hollandse elfstedenkoorts. De connectie met de autochtonen van het land van fjelds en aquavit is mettertijd weggedeedsterd of zoekgeraakt in de spelonken van de etymologie.

Even off the record, wist u dat een noorman ook een glas gerstenat is met een pikketanissie erbij? Bezaansschoot aan! Nee, wacht nog even, we gaan nog even door.

We hadden het over misverstanden door spelfouten. Laat ik nog een tandje bij zetten. Zonder meer gebouleverseerd waren vele rooms-katholieken toen ze vorig jaar, net voor het abdiqueren van paus Benedictus XVI, in een conacieze krantenkop choquante nauwverholen aantijgingen lazen van vermeende seksuele escapades van de Allerheiligste Vader met een niet nader genoemde kloosterlinge. Of wat het omitteren van een simpel koppelteken kan teweegbrengen. Bone deus! Naar verluidt werd de journalist in kwestie zélf net niet op non-actief geplaatst...

Ook spaties hebben trouwens hun belang. Beeldt u zich tig door en door natgeregende joggers op de Finse atletiekpiste in in een apocalyptische wolkbreuk. Dan zou een kernachtige headline kunnen luiden: 'Finsepistelopers doornat!' En dus niet ... inderdaad ja. Asjemenou, u ziet hoe het kan misgaan.

Mijn warme bewondering gaat dan ook uit naar die dicteetijgers, die freaks die de Lage Landen afschuimen, van het Overijsselse Kampen tot het Zuid-Oost-Vlaamse Zottegem, gewoon om een dicteetje te schrijven. 'Het is zo dat iemand als ik z'n tijd beidt,' vertrouwde een van hen me ooit toe. Mijn respect gaat zo diep, dat ik de amfibrachische en jambenverzen onstuitbaar in me voel opborrelen.

Laat ik dan ten slotte de poëet in mij nog even loslaten en u, bij wijze van toetje, vergasten op een limerick (genoemd naar de gelijknamige plaats op het Groene Eiland):

Ze komen van heinde en verre
Van Breskens en uit Appelterre
De pen in de hand
Doorkruisen het land
Nomaden en reizende sterren

Allee, en nu u het dessert hebt gehad, nog een gelegenheidshaiku'tje als pousse-cafeetje!

Deventer Dictee
ijselijke woordenbrij
strijdperk voor tijgers

De honderd woorden voor de specialisten

ten derden male	hardgevallen	maria-
annale	overheen zetten	rozenkransmaand
eblouissante	inging	Friese noren
kabinetstuk	dicteenono's	gewet
pedestal	intussusceptie	pathognostische
nero antico	tussen-n- en -s-regels	fjelds
à bis ou à blanc	collatie	zoekgeraakt
warmliiep	Vette Donderdag	off the record
archidifficile	incompatibiliteit	pikketanissie
kunst- en vliegwerk	tantebetjestijl	Bezaansschoot aan
bij horen	cathartisch	bij zetten
showlijder	ad amussim	gebouleverseerd
sabbatical year	clou	abdiqueren
appelepap	santenkraam	concieze
fout lopen	siberisch	nauwverholen
mildironische	Kas	Allerheiligste V ader
witzen	van de hei in de fij	omitteren
a-b-kind	beeldenstorm	Bone deus
bol staat	faciliëren	net niet
crambe bis cocta	de brijberg ben opgegaan	door en door natgeregende
onderstreep-de-foutdictee	Eén	Finsepistelopers
epris	malentendu's	Asjemenou
anno dazumal	hymeneeën	misgaan
Jaan, Peer en Pauw	kallipygische	Zuid-Oost-Vlaamse
question brûlante	ex-Miss Nederland	beidt
Verkavelingsvlaams	jenniferlopezachtige	amfibrachische
kwansuis	Poe-ee	jambenverzen
afgegaan	u weet wel	limerick
rücksichtslose	UMC Groningen	Groene Eiland
agacerend	WK-goud	Allee
ratjetoe	barre	gelegenheidshaiku'tje
sans pareil	thé dansants	pousse-cafeetje
geen tittel of jota	Laat-ie-fijn-zijn	
coïonaden	volbloed Nederlanders	

De honderd woorden voor de liefhebbers

annale	gespuid	bijna-homoniem
dragoniet	hartenpijn	Allerheiligen
stereotiepe	coryfee	stilletjesaan
in illo tempore	criticasters	tevoorschijn gehaald
reuzenkarwei	bijvallen	glijjzers
sisyfusarbeid	over ging	oer-Hollandse
sowieso	orthografisch	elfstedenkoorts
badinerend	dilettanten	connectie
Fikkie	gepraktiseerde	aquavit
coulissefiguur	tot nog toe	etymologie
navrant	bijvoorbeeld	gerstenat
debacle	niet-bestaande	Zonder meer
jeuïge	huizenhoge	rooms-katholieken
te allen tijde	geboekstaafd	choquante
desalniettemin	aaneenschrijven	aantijgingen
ietsepietsie	adequaat	seksuele
sinecure	hoe dan ook	escapades
's-Gravenhage	taalfeilen	teweegbrengen
aan den lijve	teleooring	Naar verluidt
copyright	santenkraam	non-actief
eufemistisch	gedesillusioneerd	Beeldt
altoos	accentueren	tig
kerst	Standaardnederlands	apocalyptische
authentiek	moeilijkewoordenschrijverij	headline
vondt	u aller aandacht	freaks
Jan Publiek	te veel	Lage Landen
peilde	couturier	Overijsselse
retorisch	derrière	ten slotte
veelszins	e-mail	poëet
één	in spe	loslaten
scheldkanonnade	arts-assistent	ijselijke
erop neerkwam	beregoede	woordenbrij
nonsensicaal	gymnast	
hardvochtig	WK-goud	